DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
SISTENS

COMPENDIOSAM ET CLINICAM PRAXIN MORBORUM EX ATONIA VISCERUM ORTORUM CUM CAUTELIS,

Quam,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CETERA.
SUB PRÆSIDIO
DN. FRIDERICI HOFFMANNI,
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CONSILIARII AULICI ET ARCHIATRI, MED. P. P.
PRO LICENTIA,
SUMMOS IN ARTE MEDICA CONSEQVENDI HONORES,
Publico Eruditorum examini ſubjicit
IN AUDITORIO MAJORI
Horis conſuetis d. Octobr. MDCC IX.

CHRISTIANUS ANDREÆ,
HAL. MAGDEBURG.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITTERIS SALFELDIANIS.

PRÆFATIO.

DUplex imprimis morbi genus eſt, quo corpus noſtrum adfligi ſolet, præceps acutumque alterum, & quod celeriter rapit hominem, alterum longum ac diuturnum & quod vitalibus inhærens penitus lente cunctanterque ægros trahit, ut velut molli conſumti flamma contabeſcant. Utriusque mali medicina a medico petitur & utrique idem medicinam parat, occurrendo, movendo, præſidia conquirendo, ad utriusque tamen generis curationem non parem ſe adferre operam neceſſe eſt confiteatur. Confiteri enim oportet, parum ſe valere in removendis celeribus morbis, ſed in eorum cura plus ſibi quidem naturam, quam artem vindicare, ipſum vero tantum velut ſpectatorem adeſſe, motuumque quos ſalubriter molitur illa, moderatorem. Magis contra proficere poteſt in morbis chronicis ſeu diuturnis, magis in iisdem artis ſcientiæque oſtendere præſtantiam, quippe ſub his parum potens natura non facile per ſe excutit inſidens altius malum, niſi ſegneſcens ejus

vis & ſub mole morbi defatigata plane a prudenti medico excitetur. Neque id fefellit veterum ſagacitatem, qui in acutis morbis parum poſſe artem, in chronicis vero eandem quam plurimum ſibi adrogare, non inepte adſeruerunt. Ex quibus quidem unicum Cornel. Celſum in teſtimonium vocare juvat, cujus verba, cum non publici ſaporis ſint, quibus libro III. elegantiſſimi operis præfatur, non alienum puto hic recenſuiſſe. *In nullo quidem* inquit, *morbo minus ſibi vendicare natura quam ars poteſt, utpote cum repugnante natura ars nihil proficiat. Magis tamen ignoſcendum eſt medico parum proficienti in acutis morbis quam in longis. Hic enim breve ſpacium eſt, intra quod, ſi quod auxilium non proficit, æger extingvitur. Ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet, adeo ut raro, ſi inter initia medicus acceſſit obſequens æger ſine illius vitio pereat.* Adjicit & rationem idem, quamvis paulo rudiorem, non indignam tamen utique rudi illo ſeculo, quo rationalis medicina, unica fultura noſtræ artis, altis tenebris æternoque ſqualore ſepulta jacebat. Nos in beatioris ſeculi luce nati non ignoramus, in acutis perennem ſangvinis in orbem motum ſpasmodica fibrarum conſtrictione intentiorem factum, ea ipſa vi ac impetu, quo infectus eſt, materiam morbi, quæ corpus male habet, per varios meatus corporis exterminare. Id quod ubi accidit, morbus ipſe ſolvitur, non medici ſed ſolius naturæ beneficio, penes quam conſervati hominis decus & reſtitutæ valetudinis gloria eſt, fruſtra medico eandem adpetente. Quæ quidem amplior ipſi contingere poteſt in morbis diuturnis,

nis,

nis; in quibus cum langueat motus, attrito solidarum partium robore & abundante insuper materiæ mole, non difficile est intellectu, naturam hic parum sufficere elidendo morbo, sed manum medici omnino desiderare, qui, perfractis obstructionum claustris, senescentem motum sangvinis augeat pristinamque præstet sanitatem. Quare quo majus ampliusque propositum est theatrum medico in chronicis morbis, ad famam gloriamque adspirandi, eo intentiorem industriam adhibere debet, ut eorundem morem geniumque recte cognoscat, ut illorum sciat causas, ut signa denique explorata habeat, quibus secundam adversamque curam sibi possit polliceri. Id enim si recte intellexerit & cum laude curationem inibit & id inde trahet commodi, ut a conclamatis malis manum abstineat, vel si admoverit, prudenti prædictione famæ consulat, ne secus cedente cura, turpiter se det, & quam, exhausta penitus natura, attulit mortem, sua ignorantia ægro arcessivisse existimetur. Atque ex chronicis quidem morbis gravissimos omnium esse, qui in visceribus consistunt, facile judicaverit, qui considerat eorum officium esse nutrimentum toti corpori præbere & secretioni atque excretioni humorum, quæque ad tuendum sangvinis motum pertinent, unice inservire. Quo magis inter est, ut horum maxime adfectuum indolem ingeniumq; medicus curiose contempletur, eorundemque cognitis causis, medendi inde ducat rationem. Ego, cum pro licentia honorũ Academicorum rite consequendorum, ingenii specimen dandum esset, in conspectum dare constitui quosdam ex diuturnis

adfectibus, qui in viscera incidere consveverunt, argumenti hujus imprimis utilitate sollicitatus. Deus, qui fons est omnis bonitatis, hunc laborem ita fortunet precor, ut ægrorum saluti aliquid levaminis exinde adferatur.

CAPUT I.

De Atonia & obstructione hepatis.

OBSERVATIONES.

I.

Eteres hepaticos vocabant, qui ex hepatis imbecillitate sive atonia ejusdem laborabant; sicuti ab iisdem stomachici & coeliaci adpellabantur, quibus ventriculus languebat.

II. Quando robur glandularum, vasorum & tunicarum hepatis solvitur, circulatio humorum segnescit, lympha & bilis parum recte secernuntur, quod hepatis officium esse consvevit.

III. Ubi sangvis per hepar non bene procedit, ad venas meseraicas declinatur, quæ exinde in plethoricis, cachecticis & quibus consvetæ alioquin sangvinis excretiones substiterunt, non raro aperiuntur, serum instar aquæ, ex qua recens caro lota fuit, in intestinorum canalem effundentes. Et quidem hic affectus rarior est & dysenteriæ hepaticæ nomine insignitur.

IV. Ex imbecillitate hepatis sæpius accidit, ut bilis diutius detenta, intra alveum suum crassa, mordax, graveolens & nigra fiat, quæ postea motu quasi critico magna in copia in duodenum exonerata, vomitus in eodem provocat nigricantes.

Frequens hic caſus hypochondriacis, frequens etiam in febribus acutis, tertianis, continuisque, in quibus vitioſa hæc bilis, quæ corpus male habet per vomitum alvumque ſæpius rejicitur.

V. Sanguinis fluxus per ſedis venas, hepatis imbecilliiate laborantibus, eſt quoque familiaris.

VI. Ab imbecillitate hepatis grave naſcitur malum, infarctus nempe capillarium vaſorum hepatis a ſanguine, qui in extremis vaſorum partibus incipit. In cauſa eſt plerumque ſanguinis & ſuccorum abundantia, illorum lentor & craſſities, ex victu craſſo & viſcido ſuborta, præſertim quando motu vehementiori corporis aut graviori animi perturbatione cum impetu ſanguis adhoc viſcus fertur.

VII. Sequuntur obſtructionem hepatis ex retentione bilis natam morbus regius, lenta febris, quandoque etiam inflammatio, atrophia, maxime in iis, quorum habitus corporis venarum anguſtia laborat. Notæ vero obſtructionis hepatis ſunt: In dextero hypochondrio ſentitur dolor gravativus tenſioque, ſæpe tumor etiam dicto hypochondrio inſidet, facies male colorata & flava apparet aut pallida, pulſus inæqualis, ſpiritus gravitas, corpus calidius, alvus modo adſtricta modo liquida, invalidi redduntur ad exercitationem, ſepto transverſo compreſſo, urina decolorata.

VIII. Obſtructio inveterata hepatis vel in ſcirrhum lienis vel ejus putredinem & ſic in lentam febrem, hydropem vel totius corporis maciem ſive atrophiam deſinit, quo magis neceſſarium eſt, ut quamprimum venienti malo occurramus.

XI. Scirrus hepatis cognoſcitur ex renitentia tactus, ea in regione ubi hepar ſitum eſt. Adeſt ſimul dolor, qui tamen magis urget ſi quis in dextrum latus decumbit, quam ſi ſupinus jacet, ſi nondum hydrops incepit, ſi abdomen gracile nec multo adipe abundat, vultus obſcuri & fœdi coloris, ſumtis epulis homo mali vim maxime experitur.

Cura-

Curatio.

Curatio eo dirigenda eſt, ut, reclufis vaſis hepatis, circulatio ſanguinis per hoc viſcus integra reſtituatur, tono vaſorum & tunicarum corroborato. Cui quidem fini egregie reſpondent.

1) Martialia & ſalia amara v. g. Recipe limaturæ Martis in ſubtilisſimum pulverem redactæ drachm. 1. reguli antimonii medicinalis, ſalis abſynth. arcani duplicati an: drach. unam ſemis, nitri purificati drach. ſemis, olei menthæ gut. x. miſceanur, fiat pulvis, qui per aliquot ſeptimanas propinetur ſingulis diebus matutino tempore infuſo Veronicæ vel chamædryos inſuper adſumto ad libram ſemis & corpore poſt id paulo acrius commoto.

2) Unice proſunt pillulæ polychreſtæ ex amaris extractis, gummatibus paratæ, quæ circa noctem debent aſſumi, eo tempore quo pulvis martialis jam deſcriptus adhibetur. Formula poteſt eſſe talis: Recipe extr. abſynth. cardui bened. centaur. minoris, aloës ſuccotrinæ, myrrhæ el. gummi ammon. terebinth. an. drachmam ſemis fl. benzoës extracti rhabarb. extr. ligni Gvajaci an. gr. XV. ſalis ſuccini gr. VIII. olei carvi gut. x. miſceantur f. l. a. pillulæ ex ſcrupulo uno no. XXX. d. ſ. Pillen 20. auff einmahl.

3) In hepatis obſtructione ejusdemque ſcirrho emplaſtrum diachylon, de gummi ammoniaco non alienum eſt extrinſecus impoſitum.

4) Potus acidularum vel aliarum aquarum ſalubrium commendandus eſt cum debito regimine, balneo aquæ dulcis ſubinde interpoſito.

5) Motus & exercitatio corporis, ſive equo, ſive curru, mirifice attenuat ſangvinem & obſtructionum clauſtra perfringit.

Monita & cautelæ.

1) Venæ ſectionis uſus admodum neceſſarius in iis eſt, qui ex obſtructione menſtruorum vel hæmorrhoidum, vel

vel ſangvinis abundantia in hoc malum inciderunt. Minus eadem convenit iis, qui ex morbo gravi convaluerunt, qui ſero copioſo abundant & ſic dictæ frigidæ naturæ ſunt.

2. Sangvinis detractio, ſi uſum habet, commodisſime præmittitur curæ aut uſui æcidularum & thermarum.

3) Omnia aperientia validiora, calidiora, olea deſtillata cum cura vitentur, quoniam minus tuta ſunt, præſertim ante purgationem.

4) Noxia quoque omnia validiora purgantia, ſecurius dederis ea remedia, quæ per epicriſin clementer alvum deducunt, & ſimul roborandi pollent facultate.

5) Infuſis quoque ex aperientibus herbis, Marti, carminativis & laxantibus paratis, ſua hic laus merito reddenda eſt.

6) Martialia & tincturas æque circumſpecte adhibere oportet, non facile in uſum trahendæ, niſi præmiſſa venæ ſectione & ſangvine tenui fluidoque reddido & per motum ac diluentia attenuato; alias facile obſtructione ſua diſponunt ad ſcirrhum, tumores & pejus malum efficiunt.

7) In victu omnia dulcia, acida, craſſæ cereviſiæ, craſſa vina, fructus acerbi, quæ ex farina conſtant, piſces marini, ex leguminibus lentes, panis acidus, copioſior victus, ſomnus mox a cibo aut poſt cruditates, lucubrationes vitentur.

8) Ex vegetabilibus ſub hoc malo uſui ſunt cappares, aſparagi, fœniculum, radix petroſelini, cichorei, ſatureia, pulegium, thymus. Hac medendi ratione in iis, qui ex imbecillitate hepatis languent, ejus ſcirrhus, icterus, cachexia, atrophia, hydrops & alia mala optime avertuntur. Scirrhi inveterati vero non admittunt medicinam, quia remedia minus ſufficiunt obſtructionibus excutiendis.

CAPUT II.

De
Ictero flavo & nigro.

OBSERVATIONES.

I.

ICterus est diffusio bilis per totum corpus mediante sero sangvinis & lympha, proveniens a circulatione bilis impedita & itinere eidem in duodenum intercluso.

II. Cognoscitur icterus maxime ex cutis & albæ oculorum membranæ tinctura flava, fecibus flavis, urina rubicunda crassaque, quæ lintea croceo colore inficit, capitis dolore, lassitudine & vertigine. Neque dubium est, quin & cerebrum flavo colore perfundatur. Vexant porro sub hoc malo corpus pruritus ac inhærentes quasi aculei, sudor difficilis, accedit quoque sitis.

III. Contumacior est icterus niger, qui senibus familiarior & graviora vitia lienis & hepatis prænunciat. Sub hoc urina sæpe nigra descendit, tristitia sine causa ægrum adficit, difficultas spirandi, ciborum aversatio adfectum premit; Si diu persistit nec medicamentis cedit, hydrops facile subsequitur.

IV. Causa effusæ bilis in habitum corporis est ejus regurgitatio in vasa lymphatica per poros ductus hepatici; idque contingit, impedita ejus excretione, vel ob ductum choledochum aut cysticum vel hepaticum obstructum calculoso tartareo viscido concremento, vel spasmodica constrione occlusum.

V. Distingvitur icterus in chronicum & transitorium; ille gravior, hic levior est; ille ex causa materiali nempe ex calculo oritur, hic ex spasmo magis ac flatu; ille obstructionis & scirrhi hepatis, cachexiæ comes est & sensim fit, sed diutius durat, hic celerrime invadit & ab ira, a purgantibus, venenis, spasmis ventriculi & duodeni, item febri tertiana acuta, ter-

ta, tertiana continua, duodeni aut ventriculi inflammatione, denique in colico aut flatulento dolore excitatur.

VI. In fellea cystide sæpissime calculi latent citra icterum, si vero illi moventur & transeunt canalem cysticum, vel hærent in canali choledocho illumque obstruunt, icterus exoritur, dolore ardente circa scrobiculum cordis in latere dextero, nausea, vomitu, torminibus sævis circa dictum latus ægrotos comitante, ob bilis nempe acerrimæ stagnantis transsudationnm per poros cysticos in partem coli vicinam.

VII. Quandoque suppressi menses in virginibus allegati morbi causa sunt.

VIII. Icterus inflammationi hepatis vel duodeni aut ventriculi accedens in ancipiti ægrum esse significat, Signa sunt febris ardens, præcordiorum intensus æstus ac dolor cum extremorum frigore, urina colorata & singultus.

IX. Icterus ex scirrho hepatis proveniens & quem præcordiorum dexteræ partis durities comitatur, desinit plerumque in icterum nigrum, & hydropem non procul abesse prænunciat.

X. In febribus ardentibus nempe tertiana intermittente, continua, crisin plerumque testatur, materia biliosa foras erumpente, & tunc alvi excrementa & urina plerumque secundum naturam se habent & vires morbi imminuuntur; Quandoque observatum est certis diebus rediisse icterum.

Curatio.

Curatio in icterо differt pro causarum differentia. 1) Quando ex ventriculi & duodeni aut hepatis inflammatione oritur, præcipuo morbo, inflammationi nempe, succurrendum est lenioribus diaphoreticis cum antispasmodicis mixtis; Talia sunt spiritus Dn. Præsidis anodynus mineralis cum essentia alexipharmaca mixtus, item pulvis bezoardicus cinnabarinus cum nitro & pauxillo camphoræ ac theriaca cœlesti compositus.

 2) Ubi

2) Ubi a ſpaſmo vel iracundia icterus provenit, emulſio cannabina, ſemen papaveris item pulvis nitroſus, lapides cancrorum cum croco, nitro mixti, expediunt; Clyſteres quoque emollientes & anodyni tali in caſu non mediocre levamentum præſtant.

3) Quando ex infarctu & obſtructione glandularum hepaticarum invaſerit icterus, ſequens infuſum prodeſt: Recipe rad. quinque aperient, rad. rubr. tinctorum an. unciam ſemis, herbæ agrimoniæ, chamæpit, ſummitatum cent: minor. ana manipulum ſemis, rhabarb. Alexandr. drach. vj tartari crudi unciam ſemis coque in menſ. ſemis aquæ, adde ſyrupi cichor. cum rhabarb. m. d. ſ. Eröffnender Tranck / alle 4. Stunden ein Weinglaß voll zu nehmen.

4) In ictero diuturno, qui ex obſtructione hepatis proficiſcitur cum cachexia, utiliſſimum eſt aquis ſalubribus, v. g. Padanis, Pyrmontanis corpus eluere. Commodiſſime etiam balnea adhibentur adjecto debito regimine & amaris rhabarbarinis remediis ſimul adhibitis.

Cautelæ.

1) Poſt balnea, ſi effectus perſeverat in facie & oculis, ſternutamenta conveniunt. Martialia ventriculus ſæpe ferre nequit, tutius itaque ſumuntur in forma liquida vel in vino chalybeato.

2) Si icterus eſt chronicus, vel etiam e vitio menſium fit, martialia ſæpius laudata cum pillulis polychreſtis uſurpanda ſunt. Balneum, materia morbifica ſublata, egregie in fine diſſipat fœdum colorem.

3) Si alvus eſt obſtructa, clyſtere emolliente ſæpius eſt aperienda, eodemque etiam ſpirandi difficultas adlevatur; In potum commendatur vinum album decocto graminis dilutum.

4) Vena ſecanda eſt, ſi ex infarctu ſangvinis oritur, præſertim ſi icterus per certos temporum circuitus recurrere conſvevit.

CAPUT.

CAPUT III.
De
Cachexia.

OBSERVATIONES.

I.

EX atonia viſcerum infimi ventris, præſertim hepatis & lienis deſcendit quoque morbus, qui Græcis cachexia, latinis malus habitus dicitur. Habitus autem corporis nomine denotantur partes muſculoſæ complectentes ſimul cutim, quoniam non laudabili & balſamico ſangvine, ſed corrupto, ſeroſo, aquoſo irrigantur, fibris ſimul nimium relaxatis & a robore ac tono debito recedentibus.

II. Notæ cachexiæ ſunt color corporis pallidus cum virore albicans & flaveſcens, corpus grave, infirmum cum crurum vacillatione. Adeſt etiam cogitationis mentisque torpor, animus deſes, venter flatibus turgens, oculi concavi, ſomnus gravis torporem afferens, reſpiratio difficilis ac debilis, urina & ſudor exiguus, crurum ac pedum tumor, oculorum quoque palpebræ intumeſcunt.

III. Patet huic malo ſenilis maxime ætas; minus ei obnoxii ſunt juvenes, quia hi confirmatione fibrarum vi ac robore pollent, unde ſangvinis motus promptior citatiorque corpus perluit.

IV. Differt cachexia ab atrophia, quod in hac corpus maxime extenuatum contabeſcit, in illa vero corporis moles plena ac copioſa eſt.

V. Ad cachexiam viam aperiunt febres varii generis inconſiderate adſtringentibus cohibitæ, item ſuppreſſæ conſvetæ evacuationes & nimius ſangvinis fluxus per uterum & hæmorrhoides effuſus. Ad eandem etiam diſponit diuturnior diarrhæa, aër humidior pluvioſus, vita ſedentaria, bellariorum abuſus, habitus corporis copioſis ſed parvis venulis refertus.

VI. Cachexia dicitur ſcorbutica, ſi ſerum ſangvinis ſalibus corroſivis ſcatet & exulcerationes putridæ in cruribus, in gingivis naribusque ſeſe oſtendunt, nec non dolores acerbiores artuum urgent & urina colorata ob ſalium copiam effunditur.

VII. Non omnis faciei color pallido-viridis cachexiam coarguit, ſed tum demum illam ſubeſſe intelligitur, quando ejusmodi color perſeverat & qui ex vitio viſcerum promanat. Videmus enim quosdam omnem faciei decorem amittere, non quod cachexia viſceribus inhæreat, ſed quod ventriculus eorum humorum vitioſorum mole prematur. Id quod ipſa curandi ratio comprobat; quippe ſæpius animadvertimus ejusmodi homines, ejecta per alvum vomitumque copioſa materia, manifeſto fuiſſe allevatos, priſtinumque vigorem orisque formam recepiſſe.

Curatio.

Curationis ratio hæc eſſe debet, ut blanda indoles chylo, ſangvini ac humoribus reſtituatur, viſcera roborentur, circulus ſangvinis fiat expeditior & copia impurorum humorum per varios meatus corporis exterminetur. Neque quidem alium medendi ordinem hic morbus deſiderat, quam qui ſuperiori capite de obſtructione hepatis propoſitus fuit. Scilicet martialia & balſamica, ſicut in plerisque chronicis ita hic etiam utramque faciunt paginam.

Cautelæ.

Si quo in morbo, certe in cachexia adprime neceſſarium eſt, ut quam primum fieri poteſt, malo occurratur. Metus enim eſt, ne ſi curatio tardior accedat, in hydropem æger præcipitetur.

1) Quod ſi cachexia ex evacuatione aliqua, quæ ſubito conſtitit, occupavit corpus, operam dare oportet, ut illa excretio, quæ defecit, commodis remediis revocetur. Juvat vero ſub tali caſu venam incidere, & ſi nihil prohibeat,

ſangvi-

ſangvinis detractionem dividere, paulatim per triduum vitalem laticem emittendo. Quod auxilium iis maxime ſaluti eſt, qui ex menſtruis vel hæmorrhoidibus ſuppresſis in hoc malum inciderunt. Inimica contra eſt venæ ſectio iis, qui mole vitioſorum humorum turgidi non multum ſangvinis intra venas fovent.

2) Cachectici nunquam violentis tractandi ſunt medicamentis, quem in finem ſedulo oportet fugere omnia acriora purgantia, ſudorifera calidiora & mercurialia. Præferenda ſunt ceteris remediis amara cum balſamicis mixta & inter ea aloë, abſynth. myrrha, crocus & quæ ad hunc ordinem connumerantur.

3) Victus ratio diligenter eſt obſervanda, ſomnus ſit moderatus, exercitatio, motus corporis frequens, frictione quoque corpus exercere oportet cum ſale, oleo laurino. Conveniunt præterea thermæ, vitatis omnibus bellariis nitroſis & aquæ potu.

CAPUT IV.

De Hydrope.

OBSERVATIONES.

I.

HYdrops diſtingvitur vulgo in anaſarcam & aſcitem. Anaſarca eſt tumor aquoſus, quo ſpongiæ inſtar turget muſculoſa caro multa aqua ſive ſero ſuffuſa. Aſcites nomen ex eo traxit, quod in abdomine tanquam in utre aqua collecta adſervetur.

II. Tympanites non proprie ſpecies eſt hydropis, ſæpius vero jungitur aſciti.

III. Omnis hydrops comitem habet tumorem, gravitatem & vitiatum colorem ex viridi albicantem. Jungitur cibi faſtidium potusque appetentia.

IV. Aſcites apparet ex pedum & abdominis tumore ſupe-

ſuperiorum partium tabe, urina exigua & rubicunda. Oritur ſæpius aſcites ex hydatidibus hepatis disruptis, vel etiam, quando poſt gravem iracundiam aut æſtum immodicum avide potus frigidus ingeritur; Ex palpitatione quoque cordis nimia, ex aſthmate, ex quartana, ex menſium vel hæmorrhoidum ſuppresſione, ex ſcabie retropulſa in pueris hydropem fieri medicorum obſervationes conteſtantur.

V. Hydrops qui in ætate juvenili, qui ex menſium ſuppresſione accidit, item qui ex ſcabie ad interiora depulſa pueros adfligit, facilius curatur, difficilius in ſenibus & ubi ſcirrho & gravi obſtructione hepar laborat, expugnatur.

VI. Anaſarca, ſi tumor nimium increvit & ex hepatis vitio originem traxit, præſertim in ſenibus, vix recipit curationem. Sin vero eadem ab ingeſto nimium potu in febribus naſcitur, vel poſt diuturnum morbum, qui corpus male habuit, aut victus copia arcesſitus, facilius removetur.

VII. Hydropi ſi accedit eryſipelas cum febre & illud non modo tibiam, ſed & crus invadit, minus læta ægro augurari licet. Deſperatum vero malum ſignificant perpetuum cibi faſtidium, pulſus celer, urina exigua & rubicunda, partium ſuperiorum marcor & aſthma, murmur, fluctuatio & prolapſus aquarum in abdomine.

VIII. Hydrops pectoris ſæpe ex aſthmate convulſivo fit, ruptis nempe vaſis lymphaticis in thorace.

IX. Familiares ſunt aſcite laborantibus dejectiones cruentæ & ſimiles aquæ, in qua recens caro lota fuit. Excipit ſæpe hydrops magnam hæmorrhagiam narium in cachecticis & iis, qui obſtructione hepatis adfliguntur.

X. Recluſo corpore eorum, qui hoc malo perierunt, plerumque vitio laborat hepar, & tenſum, aridum & exſuccum, nimis magnum vel inſtar corrugati corii contractum reperitur.

XI. Signa imminentis hydropis ſunt aſthma, urina pauca & ægre deſcendens, aquarum per urinam difficilis transitus,

tus, pallidus faciei color, habitus corporis ſpongioſus & flatus circa hypochondria tumultuantes.

Curatio.

Si hydrops curationi adhuc patet, omnia ea, quæ hepar obſtructum reſerant, bonam clementemque indolem ac vim humoribus reddunt, excretiones & transſpirationem liberiorem movent, commendanda ſunt, & quæ propoſuimus remedia in capite de hepatis obſtructione. Eximia nempe ſunt aloë, rhabarbar. myrrha, reſina gum. quajaci, benzoë, terebinth. extr. abſynth. centaur. minoris item ſalia alcalina, terra foliata tartari.

Cautelæ.

1) Optime conſulit famæ, qui deſperato hydropi manum non admovet, ſiquidem remedia hic parum proficiunt & alium plane effectum ſortiuntur.

2) Si purgandum, rarius id fieri oportet & præparandi prius ſunt humores, obſtructiones removendæ, ſique purgatione opus eſt, fortiora utique admovere oportet, uti ſunt emetica cum purgantibus mixta, v. g. mercurius vitæ ad grana aliquot cum extracto hellebori nigri & extr. aloës ſumtus.

3) Vomitoria in hydropicis amittunt ſuam efficaciam & potius per inferiora quam ſuperiora exitum adfectant, alvum copioſisſime deducendo. Ideoque longe magis ſunt præferenda purgantibus nimis acribus & draſticis.

4) Radix aſari, leviſtici, ariſtolochiæ, abſynthium, centaur. minus, ſi coquantur ex cereviſia & hac utantur ægrotantes ſæpius, ipſis erit remedium uti ſimplicisſimum ita optimum in anaſarca.

5) Ventris ſcrotique perforatio plerumque feralis & adverſa eſſe ſolet, mortem interdum accelerans. Locum poteſt habere, ubi viſcera adhuc ſunt ſana & hydrops cito orta fuit.

6) Crurum ſcarrificationes & apertiones non carent periculo, gangrænam plerumque poſt ſe trahentes. Id quod & de cauteriis animadvertendum.

7) Sudor per balneum laconicum juvante ſpiritu vini elicitus & in clibano, utilis eſt in fine, quando viſceribus demta fuit obſtructio & dejectiones ſeri præceſſerunt; Cæterum omnia ſudorifera interna & externa plus nocent, quam proſunt, reſpirationem difficiliorem efficiendo.

8) Si viſcera laborant duritie vel ſcirrho, caute martialia ſunt adhibenda, quippe quæ tunc obſtructione malum augent, facile provocant œdemata pedumque hydropem.

9) Si ex ſuppresſis menſtruis hydrops excitatur, crura & tali ſæpius ſcarrificandi ſunt, Arena etiam calida tali in caſu tumida membra fovere convenit, ſiquidem humor inde egregie exareſcit.

10) Hydropem optime avertunt uſus acidularum, thermarum tempeſtivus & martialium amarorumq; uſus. Prodeſt etiam vehementiore motu, equo ſcilicet frequenter corpus concutere.

11) Fotus ex aceto, ferri candenti infuſo, factus, mirifice ſolet tumores pedum diſcutere, quod etiam faciunt thermæ artificiales ex calce viva, alumine, nitro, ſale & ſulphure paratæ. Externe folia ebuli impoſita pedum tumoribus egregie opitulantur.

12) Clyſteres ex decocto ireos, centaur. min. abſynth. puleg. rutæ, origani, hiera picra, cumino, ol. laurino, aneth. terebinth. fl. ſambucci, bacc. lauri parati egregium præſtant adlevamentum, præſertim ſi flatus occurrunt.

13) Poſtremo utilisſimum eſt tumentes partes curioſe velare ne adſpirans frigus eas offendat.

CAPUT V.

De Scorbuto.

OBSERVATIONES.

I.

SCorbutus eſt corruptio inſignis fluorum corporis noſtri, proveniens a copia excrementorum, quæ, cum emunctoria & colatoria, quæ depurationi ſangvinis inſerviunt, obſtructa ſint, intra corpus adcumulantur. Quo major itaque eſt obſtructio colatoriorum, hepatis nempe, renum, cutis alvique, eo vehementior eſt ſcorbutus, eo uberior impuri humoris ſeges intra corpus luxuriat.

II. Varia incedit facie ſcorbutus idemque gradu differt. Si minor eſt impuritas, dicitur cacochymia; Sin vehementior acriorque inſedit humoribus corruptio, quæ non tranſitoria eſt, ſed a viſcerum vitio exorta altius inhæret, κατ ἐξοχὴν vocari ſolet ſcorbutus. Atque ad hunc morbum omnia quæ circulum ſangvinis ſegnem ac tardum reddunt, quæ benignam humorum indolem imminuunt, robur partibus ſolidis detrahunt, neceſſarias excretiones & ſecretiones retardant, viam pandunt & generationi ſcorbuti maxime lenociantur. Inde eſt, quod aer frigidus & humidus, qualis eſt maritimus & in regionibus ſeptentrionalibus item quies, otium, habitatio in locis paludoſis & humilioribus, diuturnæ navigationes, victus durus, ſalſus, acidus, aquæ cœnoſæ, exercitatio corporis impedita & potus parcus eundem procreent. Nimius porro animi mœror, conſvetorum ſangvinis evacuationum ſuppreſſio, alvus tardior, venæ ſectio neglecta in plethoricis, præſertim in ſenibus, ſcorbuto producendo maxime inſerviunt, cum homines agreſtes, qui corpus labore exercent, prætereat.

III. Antiquis medicis incognitus ſcorbutus fuit, quo-

niam in Græcia, Gallia, Italia, Africa ob tenue cœlum & transſpirationem promptiorem hic morbus non obſervatus fuit. Vagatur ille potius per regiones Septentrionales & maritimas, unde ignotus fuit veteribus, quia nemo in frigidis illis plagis extitit, qui de medicina aliquid literis commendavit.

IV. Cognoſcitur ſcorbutus ex gingivarum nimia laxitate, plus minus grandioribus & liveſcentibus maculis, putredine, hæmorrhagia gingivarum fauciumque corruptione. Patet idem ex dolore artuum fixo vel vago, pruritu, exulceratione cutis, doloribus abdominis, iisdemque lacerativis & vermicularibus artuum, qui noctu magis affligunt & hyeme quam æſtate & de die, urina ſaturate rubra, ſedimento arenoſo rubro repleta cum ſupernatante pingvedine; Solet terminari in atrophiam & hydropem.

V. Scorbuticorum membra facile gangræna corripiuntur & ſphacelo ex levi externa cauſa. Quandoque etiam ſphacelus & corruptio oſſa extremarum partium invadit non ſine magno periculo.

VI. Scorbutus variis ſeſe admiſcet morbis & ubi eſt endemius, ſemper reſpiciendum eſt in morborum curatione ad hoc malum. Inde dicitur colica ſcorbutica, eryſipelas ſcorbuticum, febris purpuracea ſcorbutica, paralyſis ſcorbutica, cachexia ſcorbutica, convulſio & ſpaſmus ſcorbuticus, qui variis ludit modis, modo hanc modo illam partem afficiendo.

VII) Scorbutus contagioſus morbus eſt propter putredinem ſummam humorum, idemque ut alii putredinis morbi & celeriter augeſcit & mirifice propagatur.

VIII. Diſtingvitur ſcorbutus a lue venerea, (1) quod hæc ſubito adpareat citra cauſam externam & primum ſeſe oſtendat in partibus genitalibus, (2) quod mercurialia ſcorbutus plane ferre non posſit, lues venerea vero raro ſine illis feliciter curetur. (3) Quod ſcorbutus gingivis ſit infe-

ſtus.

ſtus & maculis magnis ſtipatus, urinam valde ſaturatam repræſentet, quod in lue venerea non accidit.

IX. Scorbutus merito in calidum & frigidum diſtingvitur. Calidus dicitur, ubi ſymptomata majori cum dolore, majori æſtu, phlogoſi & calore vehementiori juncta ſunt, quale evenit juvenibus & cholericis. Frigidus vero eſt, ubi pulſus tardus, dolores magis fixi, frigus, motus impotentia, languor modo minor modo major membra defatigat.

Curatio.

1) Curatio Scorbuti eo abſolvitur, ut excrementa acria ſalina humoribus detrahantur. Quod ipſum conſequimur, ſi ſangvinis motum augemus, reſtituentes tonum partium & meatus corporis aperientes. Præſtant autem hoc imprimis balſamica, quæ ſubtili ſale acri ſulphureo ſcatent; Unde fere omnia reſinoſa antiſcorbuticam vim alunt. Talia imprimis ſunt lign. & cortex quajac. lign. & cort. ſaſſafras, lignum juniperinum, abietis & pini, præſertim ejus ſtrobili, gum. ammoniac. ſagapen. bdellium, myrrha, gum. quajacum, benzoe, maſtix, ſandaracca, ſuccinum, terebinthina, baccæ juniperi, quæ vel in forma pillularum, vel in forma decocti aut infuſi data, ſive cum aqua, ſive cum cereviſia coquantur, ſive in forma eſſentiæ propinentur, mirifice ſcorbuto adverſantur.

2) Omnia ſalia volatilia item amara, cum ſpirituaſcentiam ſangvini concilient, egregie ſuccurrunt ſcorbuticis; uti ſunt: centaur. min. abſynth., fumaria, trifol. fibrinum, radix armaraciæ, cochlearia, beccabunga, eruca, ſpiritus tartari volatilis, ſal volatile oleoſum Silvii, ſal volat. cornu cervi, præſertim cum ſpiritu ſalis armoniaci mixtus. Quæ omnia iis, qui ſcorbuto laborant mirifice auxiliantur. Decoctum itaque antiſcorbuticum poteſt eſſe tale: Recipe ruſur. lign. quajaci, ſantali citrini, ligni juniperi, ſaſſafras an. unciam j. rad. altheæ,

C 3 glyzyrrh.

glyzyrrh., chinæ an. unciam semis, trifol. fibrini, summitat. cent. minor. an. manipulos ij, strabilorum pini drachmas X. passularum majorum, ficuum an. uncias iij coqv. in cerevisiæ tenuis vel aquæ pluvialis mensuris octo; addi potest spiritus cochleariæ, tinctura antimonii acris. Si dilutius est decoctum, inservire potest loco cerevisiæ. Pillulæ antiscorbuticæ sequentes ex usu sunt: Recipe gum. ammon. sagapen. galbani, myrrhæ, aloës, extr. centaur. min., trifolii fibrini an. drachmam semis resinæ lign. quajaci, extr. zedoar. vitrioli martis, florum benzoes an. gr. XV. ol. cochlear gut. X. m. f. l. a. pillulæ.

Cautelæ.

1) Omnia purgantia validiora & quæ vehementius sudorem excutiunt, calida & spirituosa, quoniam nimium tenue fluidum subtrahunt & majorem acrimoniam humoribus adferunt, perniciosissima existimanda sunt.

2) Venæ sectio, si sangvine crasso turgent vasa, summe est necessaria, cum detracta mole reliquus in vasis sangvis facilius circumvolvi & attenuari possit.

3) Omnia sicca chymica & quæ ad motum fibras sollicitant non admodum tuto offeruntur. Tutius dantur ex copioso & fluido vehiculo, quo humores mobiles redditi, postea facilius cedant stimulo medicamentorum.

4) In scorbuto, præsertim calido, spirituosa antiscorbutica, uti sunt salia volatilia, specifica ex cochlearia, beccabunga semine sinapi, sedo vermiculari, radice Aronis, raph. rustico, alliacia sæpius adeo non prosunt, ut potius mali vim augeant, exacuando salium spicula & in concitatiorem motum eadem exagitando.

5) Scorbutici vitent omnia mercurialia, quia salivationem gravissimam movent faucesque & oris partes male corrumpunt.

6) Scorbuticorum symptomata, quæcunque etiam sint;

uti

uti ſunt exulcerationes, putrefactiones, dolores, externis minus ſolum cedunt, ſed ſemper internis, ſangvinem depurantibus, magis evincuntur.

7) In ſcorbuto bilioſo calido ſerum lactis vel lac etiam ipſum præſertim aſininum cum decocto ſtrobilorum pini mixtum vel ſucco beccabung. expedit. Aquæ porro ſalubres omni ſale orbatæ, uti ſunt aqua Bebrana Schleuſingenſis & in Italia Piſana, præſtantisſimam opem adferunt. Utpote acidulæ quæ multum ſalis vehunt ut Egranæ, Pyrmontanæ non tam aptæ ſunt ſcorbuto curando quam aquæ ſubtiles, dulces, præſertim ſi iisdem balneum interponatur.

8) Uti otium & quies corporis ad ſcorbutum quam plurimum confert, ſic motus non modo ab eodem tuetur corpus, ſed & curationem unice adjuvat & diluentium ac aperientium virtutem mirifice auget in ſcorbuto calido. Ex hiſce remediis eminent acida ſubtiliora, uti eſt acetum, quæ cum herbis antiſcorbuticis & amaris commixta, fortius aperiunt, nec tam inſignem ardorem ac calorem in corporibus efficiunt.

9) In arthritide vaga ſcorbutica, item ſpaſmis ſcorbuticis ſuccus lumbricorum viventium decoctis recte adjicirur. In paralyſi & langvore ſcorbutico balnea cum ſtrobulis pini unice præſtant, neque contemnendi uſus habenda ſunt. Lactis cura, ſi antiſcorbutica interponantur, magnam præbet utilitatem.

10) In ſcorbuto inveterato, ubi habitus corporis ſpongioſus eſt, ſuccis impuris vaſa turgent, inedia omnibus auxiliis præſtantia facile anteferenda eſt, quo tempore decocta illa ſcorbutica & diluentia omne abſolvunt punctum.

21) Optime miſceri poſſunt antiſcorbuticis & decoctis pinguia ex animantibus deſumta, v. g. axungia humana, medulla oſſium ex equis, vitulis, agnis; Hæc enim demulcent acrimoniam, partes dilaceratas conſolidant, emolliunt, vias lubricas reddunt.

CAPUT

CAPUT VI.

De Atonia ventriculi & inteſtinorum.

OBSERVATIONES.

I.

ATonia ventriculi nimiam inflationem & expanſionem ejus & inteſtinorum efficit, unde motu periſtaltico harum partium imminuto, vapores ſive flatus, qui partim ex fermentatione alimentorum elevantur, partim ex caloris actione in humidum, non propelluntur, ſed ſtagnant, partes ſenſibiles nerveas diſtendunt & inſignem dolorem efficiunt.

II. Ipſum malum hypochondriacum nil niſi talis atonia eſt, quippe ſub hoc non modo inteſtinum colon, quod jacet in ſiniſtro & dextro hypochondrio propter flexuras, exiſtentes ibi, mirum inflatur & diſtenditur, ſed & ipſe ventriculus, cujus maxima & capacisſima pars ſiniſtrum occupat latus ſub coſtis nothis valde diſtenditur.

III. Cognoſcitur inflatio harum partium ex tumore circa dextrum vel ſiniſtrum latus præſertim ſtatim poſt cibum ampliorem, vel poſt aliquot horas, facta digeſtione. Cognoſcitur quoque ex ructibus, qui copioſe erumpunt, præſertim acidis dum exeunt, ex alvi adſtrictione flatuumque ſuppresſione; quoniam ob nimiam diſtenſionem membranarum ventriculi & inteſtinornm motus contractorius, qui expellit excrementa & flatus, deficit.

IV. Inflatio ventriculi nimia anxietates ingentes præcordiorum, reſpirationem difficilem, nimios dolores tenſivos, cardialgias, aſthma ſiccum convulſivum, vertiginem, cordis palpitationem, phlogoſes ſive translationem ſangvinis ad caput & faciem, in nonnullis etiam pathemata melancholia producit.

V. Eſt

V. Eſt hoc malum vel tranſitorium vel diuturnum, hoc in ſic dictis hypochondriacis accidit & illorum præcipuum ſymptoma eſt, idemque cauſam agnoſcit altius defixam in obſtructione lienis vel hepatis, ſive tranſitu ſangvinis difficiliori per venam portæ; Illud contra ſubito oritur & comitatur maxime ſuppreſſionem menſium in fœminis, qui ſæpe ſtatim a terrore injecto conſiſtunt. Oſtendit ſe etiam hoc malum, ſi lochia non recte procedunt & effuſus alioquin ſangvis per hæmorrhoides in viris fluere deſiit.

VI. Quo corpora ſunt ſenſibiliora, eo vehementiora incidunt ſymptomata, quippe tenſiones, dolores, imo convulſivæ artuum agitationes comitantur inflationem ventriculi. Inflatus porro ventriculus & diaphragmatis muſculos & nervoſas partes vehementer diſtendit, ut ægri & anguſtia ſpirandi & oppresſione ac anxietate pectoris excrucientur.

VII. Cauſa inflationis hypochondriacæ eſt plerumque acris & celerrima ab acido menſtruo, facta alimentorum fermentatione. Pejora ſunt ſymptomata in hypochondriacis, ſi plethora ſimul laborant ægri & ſangvis, alioqui per certas partes fundi ſolitus, fluere deſiit.

VIII. Occaſionem ſæpisſime huic inflammationi hypochondriacæ præbent febres intermittentes male curatæ & adſtringentibus, v. g. china chinæ nimis intempeſtive ſuppreſſæ. Diſponit etiam ad eandem potus frigidus, ingeſtus corporibus æſtu ſolutis & nimia ſatietas in corporibus ex morbo debilitatis. Ructuum ejectio imminuit ſymptomata, quæ etiam concoctis cibis miteſcunt, mox aliis ingeſtis, recrudeſcunt. Interdum jejuni, interdum ad cœnam evomunt acida acria phlegmata, ut eis dentes a torpedine afficiantur.

Curatio.

1) Inflatio diuturna & hypochondriaca exigit ea remedia, quæ totum ventriculum & inteſtinorum motum periſtalticum confirmant, acidum nimium, quod cauſa fermentationis ni-

miæ eſt, extingvunt & flatus ructusque movent; Ex omnibus vero pillulæ ex extractis amaris herbarum paratis, abſynth. centaur. min. card. bened. laudem merentur, eorumque virtutem egregie acuunt & ſimul roborant gummata reſinoſa, ut ſunt: myrrha, maſtix, Sandar. gummi hederæ, gum. elemi, benzoe reſina ligni laudani, opobalſamum, reſin: ſtoracis. Veteres in hoc affectu mirum commendarunt hieram picram item extr. abſynth.

2) Tonum ventriculi & inteſtinorum ſummopere roborant martialia; Ex liquidis eſſentia Ludoviciana, vel martialis liquor, præparatus, coquendo limaturam martis cum cremore tartari.

3) Clyſteres carminativi, flatus disſipando, magnum levamen adferunt hoc affectu correptis, item ſalia volatilia oleoſa, eſſentiæ carminativæ, ſpiritus nitri & vitrioli dulcis, præſertim ſi cum ſpiritu ſalis armoniaci miſcetur, præſentisſime diſcutiunt flatus & inſigne alleviamentum præbent.

Cautelæ.

1) Martialia ſicca nunquam danda ſunt, niſi quando præſens fuerit magna acidi copia.

2) Semper martialibus interponenda ſunt amara, rhabarbarina, humectantia item balnea.

3) Hypochondriacis egregie conveniunt aquæ ſalubres, item exercitatio corporis & motus ſufficiens nec non balnea aquæ dulcis, quoniam hæc ipſa viſcerum obſtructionem diſcutiunt.

4) In inflatione ventriculi, quæ ſubito fit a menſibus, hæmorrhoidibus vel lochiis ſuppresſis, nihil præſentius eſt venæ ſectione, præſertim in pede inſtituta. Iuvat etiam iis hirudines applicare qui hæmorrhoidibus affecti ſunt.

5) Omnia acria, calidiora, draſtica purgantia, etiam emetica nec non opiata omnibus modis evitentur. Neque minus fugere oportet victum copioſum flatulentum, durumque & acidum, omnem graviorem affectum, frigus, quietem, otium, item fructus horræos.

CA-

CAPUT VII.

De Phthisi ac tabe.

OBSERVATIONES.

I.

Musculosarum totius corporis fibrarum tonum ac robur omnium maxime evertit phthisis, eademque nutritionem corporis intercipit, partes ejus mox absumptura. Atque hic phthisis, tabes est latius sumto vocabulo, strictius idem si accipitur, phthisis est, quando a pulmonibus corruptis læsisque corporis consumtio incipit.

II. Omnia viscera, præsertim sangvinea corrupta, putrefacta, scirrhosa, indurata sequitur nutritio partium deperdita sive tabes, ob defectum lymphæ puræ a sordibus salinis purgatæ, roscidæ, unctuosæ, insipidæ, quæ partibus nutrimentum præbet.

III. Omnem corruptionem graviorem viscerum sequitur febris lenta, quæ dicitur hectica; Et quo major corruptio eo major febris & contra, unde talis febris periculi est plenissima.

IV. Pulmones ceu viscus amplum vasculosumque ex multis membranis & vesiculis conflatum stangnationibus sangvinis & seri, ob tonum & robur membranarum labefactatum, valde obnoxium est, unde ad obstructiones, ad inflammationes ad scirrhosas indurationes, ad hæmorrhagias, ad exulcerationes, ad corruptiones aptissimum est.

V. Phthisis differt gradu, prout nempe læsum est pulmonum viscus, hinc facilius & difficilius curatur. Differt phthisis a vomica, in illa enim pulmones exulcerati sunt, in vomica vero apostema sive abscessus in pulmonum substantia latitat. Differt quoq; ab empyemate, in quo puris collectio in cavitate thoracis accidit maxime ob vomicam ruptam. Differt porro a sangvine collecto in cavitate thoracis, qui fit vel a contusione, casu ab alto aut vulnere punctim facto. Collectum vero sangvinem comitantur difficilis respiratio, tussis molesta, gravitas, pondus ac tumor circa costas nothas, dolor pectoris, extremorum frigus, febris plus minus acuta.

VI. Em-

VI. Empyema thoracis, quod plerumque pleuritidem ſuppuratam vel male curatam comitatur, indicat tusſis continua & frequens, obſcura, quaſi ex profundo arcesſita, febris in principio acuta, poſtea mitior, fluctuatio quædam in thorace, anxietas, ſudor colliquativus nocturnus, ſapor putridus, pulſus intermittens, decubitus gravis in latere ſano, rubedo & phlogoſis genæ in regione partis affectæ.

VII. Difficillima eſt curatio, ſi pulmones putrefacti, ſi conſumti fuerint, quod ex febri, virium & reſpirationis defectu & ſputi præternatulis copia adparet. Non raro obſervatum eſt, ſurculos arteriarum & venarum tuſſi eſſe rejectos. Notandum tamen non omni phthiſi ineſſe ſangvinis ſputum, ſed hoc ſæpe ſine illa & illam ſine hoc ſæpe exoriri.

VIII. Pulmones, ſi tuberculis duris ſcirrhoſis ſcatent & hæc ipſa in exulcerationem abeunt, inſtar cancri conſumuntur pulmones & rarius admittunt curationem. Horum tuberculorum ſignum eſt tusſis ſicca, contumax, ferina valdeque moleſta.

IX. Phthiſis arcesſiri poteſt ex aſſumtione potus frigidi in corpus calidum, hæmoptyſi adſtringentibus intempeſtive tractata & ſuppreſſa pleuritide vel peripnevmonia male curata; Sequitur ſæpe etiam tuſſim diuturnam & ſtillicidium frequens pituitæ in pulmones neglectum.

X. Phthiſis eſt maxime morbus hæreditarius, a nativa pulmonum debilitate eorumque tono deſtructo proveniens. Ætas juvenilis, habitus corporis ſpongioſus & laxus, pectus depreſſum & anguſtum maxime diſponunt ad phthiſin.

XI. Curationem recipit phthiſis ſi ex ſtagnatione ſangvinis vel ſeri in pulmonibus fit, v. g. ex menſium ſuppresſione vel ſi iidem plane defecerunt, vel ſi a potu frigido aut hæmoptyſi ſuppreſſa, vel ab externo vulnere oritur, modo mox in principio medicina conveniens admoveatur.

XII. Phthiſici, quorum vaſa ſangvine plena ſunt, facilius curantur, quam ubi ſangvis conſumtus eſt. Deſperatæ

phthiſis

phthisis signa sunt diarrhæa, virium nimius defectus, tumor pedum, urina oleaginosa, & pulsus matutino tempore celer.

XIII. In dissectis corporibus phthisicorum plerumque non modo pulmones consumti, putridi & fœtidissimo pure scatentes, tuberculisque scirrhosis pleni adparent, sed & sæpissime hepar, lien, pancreas scirrhosa dura ingentisque magnitudinis deprehenduntur.

XIV. Subito sæpius moriuntur phthisici circa æquinoctium, præsertim autumnale, expectoratione, quæ antea vehemens fuerat tardiori reddita vel suppressa.

Curatio.

1) In phthisi lactis cura nihil præstantius videtur, quæ ab omnibus seculis laudem invenit. Commendatur maxime lac asininum, caprinum, quia tenuius, muliebre tamen præstantius, postea asininum. Satius autem est illud diluere aqua salubri portione æquali sive pura sive alcalina, qualis est aqua Selzensis, Tincsteinensis, Wildungensis; Sumitur mane tribus vel quatuor horis ante cibum, incipiendo a libra semis usque ad libras duas & tunc abstinendum est ab omni vino. In lacte sumatur balsamum vulnerarium pectorale sequens: Recipe fl. sulph. drachm. 1. axung. human. vel canin. ol. amygdal. dulc. an. uncias ij. coq. leni calore adde bals. de Capaiba, ceræ alb. an. drachm. 1. sperm. ceti scrupulos IV. ol. anisi, fœniculi an. gut. X. dosis est drach. I. Quod balsamum cum lacte sumtum egregiam demulcendi vim habet.

2) Bolus fabrilis & hæmatites ad scrupulum unum sumtus, singulis diebus cum conserva rosarum vel emulsione amygdal. dulcium cum aqua rosarum, specificam virtutem præstat.

3) Decoctum pectorale sequens præstantissimæ virtutis est: Recipe rad. chinæ, consol. maj. an. unciam 1. herb. alchymill, pulmonariæ, scabiosæ, saniculi, veron. hederæ terrestr., vincæ pervincæ, chærefol., tussilagin. marrub. an. m. 1. ligni sassafr. unc. 1. fl. rosarum rubr., bellid. papav. rhæad. an. p. IV. rad. glycyrrh. drachm. VI. succi cancrorum fluviatilium libram semis. m. coq. in s. qv. aquæ.

Cautelæ.

1) Phthisis incipientis remedium est venæ sectio, quæ in hæmoptycis imprimis locum habet, si ea consveta fuerit suppressa, si pleuritides consvetæ non revertuntur, si vasa sangvine turgent, habitus corporis strictior est. Pernicialis vero venæ sectio est, si hectica vel putredo jam adest pulmonum vel ob defectum sangvinis & virium aut nimias profusiones sangvinis phthisis exorta fuit.

2) Cœli mutatio, vectio in curru, equo, navi, aër temperatus non nimis calidus vel frigidus sed modice humidus phthisicis maxime prodest.

3) Omnia adstringentia, opiata hecticis & phthisicis vitanda sunt, siquidem celeriter mortem accelerant, salutarem sistendo expectorationem. Vigilias & tussim graviorem in phthisicis sistunt opiata, sed graviorem inducunt putredinem, virium debilitatem & augent sudores.

4) Purgantia omnia acria, calida, acida, stimulantia, balsamus sulphuris noxiosissima sunt. Qui ad Phthisin inclinant, ab omni profundiore cogitatione abstineant & animum ad omnem lætitiam componant. Phthisici quoq; & hectici non in lectis mollibus & pulvillis nec in dorso dormiant, sed in lecto ex corio vento repleto.

5) Omnis victus humectans & nutriens huic malo commodissimus; Laudantur hunc in finem juscula ex carnibus, jus gallinarum, caponum, perdicum, pedum vitulorum, cancrorum, lac, cochleæ terrestres, limaces, ostreæ, cancri fluviatiles, pineæ, amygdalæ, pistaceæ, ficus, passulæ, aqua hordei, gelatinæ.

6) Qui lacte uti volunt, vix alium cibum debent degustare & ter die illud sumere, post cujus usum corpus moderate movendum.

7) In empyemate balsamus pectoralis cum decocto pectorali egregium præstant usum. In eodem nihil præsentius paracentesi in tempore adhibita, qua non simul & semel sed paulatim est evacuandum vitiosum pus & injectiones vulnerariæ ex herbis vulnerariis, decoctæ cum vino Hispanico substituendæ.

8) Si Sangvis congrumatus in pectore phthisin minatur, decocta vulneraria, sperma ceti, lapides cancrorum cum aceto destillato mixti, decoctum bellidis minor. consolidæ Saracenicæ, hederæ terrestris, tussilaginis, chærefol non carent laude.

9) Ther-

9) Thermarum item acidularum usus in phthisi minus tutus est; Conveniunt vero fontes salubres & subtilioris aquæ cum lacte sumtæ.

CAPUT VIII.

De Dyspnœa sive asthmate.

OBSERVATIONES.

I. Toni pulmonum læsi fœtus quoq; est dyspnœa, quæ est inspiratio læsa, juncta cum labore, difficultate & anxietate, ob deficientem expansionem vesicularum pulmonalium, unde sangvinis transit9 ex corde per pulmones & ex pulmonibus in cor impeditur.

II. Dispnœa ab orthopnœa gradu differt; Huj9 signum est, quando quis sublatis alis recto corpore & admodum expanso cogitur respirare, unde, simulac tales orthopnœici dorso incumbunt, suffocatio imminet.

III. Merito distingvitur dyspnœa sive asthma a practicis in siccum & humidum; In sicco contractæ sunt membranæ nervosæ pulmonum & vasorum bronchialium, sive id fiat ex spasmo & convulsione sive ex fumo constringente sicco, vel carbonum fossilium, vel saturni, vel calcis aut halitibus venenosis metallicis, sive oriatur a sordibus acribus, corrosivis nervos occupantibus, ob morbillorum, podagræ, scabiei, erysipelatis metastasin sive retropulsionem. In humido vero copiosa materia, sive mucida, sive purulenta, sive tartarea viscida aut ipse sangvis in pulmonum substantia eorumque vasis hæret.

IV. Lethalem orthopnœam efficiunt vena rupta in thorace, abscessus magnus pulmonum ruptus, a quo pulmones ob materiam purulentam veluti inundantur. Lethale quoque asthma si hydrops pectoris jungitur, si polypus in corde residens e sede sua exturbatus orificia vasorum occupat.

V. Asthma siccum, materia aliorsum digressa sive ad habitum corporis sive ad artus, de vehementia sua remittere solet. v. g. Si erysipelas vel podagra, scabies aut dolor extremas partes occupat.

VI. Sæpissime asthma est pituitosum & fit a decubitu sangvinis serosi in pulmonum substantia nimium relaxata; Unde plethorici, cachetici plerumque sunt asthmatici, item mulieres quibus menstrua laborant & viri, quibus hæmorrhoidalis fluxus interceptus.

VI. Asth-

VI) Asthma humidum affectus magis est continuus, siccum & spasmodicum periodicus; Humidum vero motu corporis exasperatur & aëris mutatione pejus vel melius se solent habere ægri.

Curatio.

1) Curatio alia est vel in paroxismo vel extra paroxismum. In paroxismo, si ex vitio sanguinis provenit, vena incidenda & sessio sub situ erecto, item alvi ductio per clysterem commendanda,

2. Sequens potio utilis est: Recipe aqv. hysop. fœniculi, tragoni an. unc. ij. Spiritus salis ammoniaci anisati, spiritus cornu cervi succinati an. drachm. semis, essentiæ glycyrrh. drachm. ij. syrupi violarum unciam semis. m.

3) Vomitorium lenius in quovis astmate non contemnendum est. v. g. Recipe tartari emet. granum unum semis, nitri purif. gr. viij. aquæ anisi unc. semis. m.

4) Extra paroxismum, si cachexia mali causam attulit, anticachectica, martialia, amara, præsertim pillulæ polychrestæ optime conducunt.

Cautelæ.

1) Thermæ item acidulæ in asthmate omni humido & hypochondriaco svadendæ sunt. In astmate vero sicco convulsivo vel ubi hydrops pectoris jungitur cane pejus & angve easdem defugere oportet.

2) In omni asthmate abstinendum est maxime ab omnibus purgantibus fortioribus, præsertim qvando ex metastasi materiæ vitiosæ acris oritur.

3) In asthmate quod fit ex regressa vitiosa materia ad pulmones, omnia pectoralia evacuantia, dulcia nocent; Commodissimam operam ferunt liquor bezoardicus excellentissimi Dn. Præsidis ejusdemque pulvis bezoardicus.

4) In asthmate humido & cachectico inedia & loco potus ordinarii sumtum decoctum lignorum diluens, ex lign. guajaco, sassafr. rad. chynæ glycyrrh. enulæ, passulis minoribus confectum optimo auxilio est.

5) Cavendum in omni dyspnœa humida & cachectica est ab omnibus opiatis, anodynis, facile enim præcipitant in hydropem.

6) Si mucus in pulmonibus residet, vel pus evacuandum est, syrupus nicotianæ bene præparatus per diuturnam coctionem cum vino malvatico vel Hispanico, sumtus, item gummi ammoniacum ex vino Hispanico solutum potentissime resolvunt & expectorant Flores quoque sulphuris extra paroxismum, item balsamum sulphuris temperatum, anisatum, tonum pulmonum restituendo egregiam opem ferunt.

8) Pediluvia in asthmate sicco optima sunt, præsertim quando materia est subtilior qualitate peccans, dum trahunt eam deorsum.

9) Sanguinis detractionem commodissime sustinent qui orthopnœa sicca & in qua deficit sputum, oppressi jacent. Eadem non negligenda est, si ex mensium vel hæmorrhoidum vitio malum invasit.

10) Fugere oportet sub hoc malo frigidum ac nebulosum aërem, omnia acria, salsa, quæ malum exasperant. Victus sit facilis, potus liberalior somnus moderatus; Juvat etiam pedes & inferiores partes subinde perfricare. Denique ad tranqvillitatem animus excitandus est, quæ, sicut in omnibus gravioribus morbis, ita & in hoc unice est amplectenda, ut curatio eo faciliorem adseqvatur.

F I N I S.